

Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı istismarı sıklığı

Frequency of childhood abuse in university students

Cem Zeren¹, Erhan Yengil², Adnan Çelikel¹, Ayşegül Arık³, Mustafa Arslan¹

ÖZET

Amaç: Çocuk istismarı veya çocuğa yönelik kötü muamele insanlık tarihi kadar eski, sosyal ve tıbbi bir sorundur. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinde çocukluk çağına istismara uğrama sıklığının ortaya konması ve istismara ilişkin etkenlerin araştırılarak karşılaştırılması amaçlanmıştır.

Gereç ve yöntem: Araştırmada sosyo-demografik özellikleri içeren bir anket formu ve Türkiye’de geçerlilik ve güvenilirlikleri yapılan Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ) kullanılmıştır.

Bulgular: Hazırlanan anketler 150 öğrenciye uygulanmıştır. Olguların %60’ı kız öğrenci idi. Katılımcıların yaşları 17-26 arasında olup ortalama yaş 19,04±1,28 olduğu tespit edilmiştir. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre duygusal (p<0.025), fiziksel (p<0.004) ve cinsel (p<0.001) örselenmesi belirgin düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ailesi alt gelir düzeyine sahip öğrencilerin duygusal istismar (p<0.009) ve toplam örselenme ölçek puanları (p<0.026) anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Ayrıca annesi boşanmış öğrencilerin duygusal istismara uğrama sıklığı anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (p<0.012).

Sonuç: Çocuk istismarı ve ihmali ailenin yaşam stresleri ile ilişkili olabileceğinden, ailedeki ekonomik ve sosyal stresler belirlenerek bunlara yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Çocuk istismarının tespit, tedavi ve rehabilitasyonunda multidisipliner yaklaşım gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Çocukluk çağı, üniversite öğrencisi, cinsel istismar

GİRİŞ

Bir toplumun kalkınabilmesi ve ilerleyebilmesi, o toplum içinde yetişen çocukların bedensel, sosyal

ABSTRACT

Objectives: Child abuse or bad behaviors against children is a social, medical problem and is old as the history of humanity. The analysis of the frequency of childhood abuse in university students and the comparison of the factors related with abuse were aimed in this study.

Materials and methods: A questionnaire of social and demographic features and Childhood Trauma Questionnaire which is valid and reliable in Turkey were used in this study.

Results: The questionnaires were performed to 150 students and 60 % of them were female. The mean age was 19.04±1.28 (17-26 years). The emotional (p=0.025), physical (p=0.004) and sexual (p=0.001) abuse of male students were significantly higher than female students. The emotional (p=0.009) and total (p=0.026) abuse of students who had families with lower income levels were significantly high. Also the frequency of emotional abuse in students with divorced parents was significantly increased (p=0.012).

Conclusions: Since child abuse and neglect may be associated with the stresses of family life, the economic and social stresses of family should be determined and solution advices to these should be developed. A multidisciplinary management is required to detect, treat and rehabilitate the childhood abuse.

Key words: Childhood, university student, sexual abuse

ve ruhsal yönden sağlıklı gelişmesiyle mümkün olmaktadır.¹

Çocukların sağlıklı birer birey olarak yetişmesinde katkı sağlayan en önemli sosyal kurum aile-

¹ Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp AD, Hatay, Türkiye

² Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği, Hatay, Türkiye

³ Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi dönem 5 öğrencisi, Hatay, Türkiye

Yazışma Adresi /Correspondence: Dr. Erhan Yengil,

Aile Hekimliği A.D Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Fakültesi, Hatay, Türkiye, Email: dryengil@yahoo.com

Geliş Tarihi / Received: 17.08.2012, Kabul Tarihi / Accepted: 10.09.2012

Copyright © Dicle Tıp Dergisi 2012, Her hakkı saklıdır / All rights reserved

dir. Ebeveynler çocuk yetiştirme sürecinde farkında olmadan veya bilerek çocukların kişilik gelişimini olumsuz yönde etkileyecek kimi zaman şiddet kimi zaman da ihmal şeklinde davranışlar sergileyebilmektedir. Çocuk ihmali ve istismarı ana baba ya da bakıcı gibi bir erişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce uygun-suz ya da hasar verici olarak nitelendirilen, fiziksel, duygusal, zihinsel, cinsel gelişimlerini engelleyen, beden veya ruh sağlığına zarar veren, kaza sonucu olmayan durumlarla karşı karşıya bırakılması sonucu çocuğun gelişimini engelleyen veya kısıtlayan olayların tümüdür.^{2,3}

Çocuk istismarı veya çocuğa yönelik kötü muamele insanlık tarihi kadar eski, sosyal ve tıbbi bir sorundur. Çocuk istismarı fiziksel, cinsel veya duygusal istismar olarak, çocuk ihmali ise fiziksel veya duygusal ihmal olarak ayrılmaktadır.⁴

Çocukluk çağında yaşanan istismara bağlı olarak birçok fiziksel, psikolojik ve sosyal problem görülmektedir. İleri yaşlarda kişilik bozuklukları, alkol-madde kullanımı ile ilgili bozukluklar, duygudurum bozuklukları, anksiyete bozuklukları, disosiyatif bozukluklar ve somatoform bozukluklar gibi psikiyatrik durumlar ortaya çıkabilmektedir.^{3,5} Amerika'da yapılan bir ulusal prevalans çalışmasında çocukluk çağı cinsel istismar oranının %10.14 olduğu bildirilmiştir.⁶

Bu çalışmada bölgemizdeki üniversitesi öğrencilerinde çocukluk çağında istismara uğrama sıklığının ortaya konması ve istismara ilişkin etkenlerin araştırılarak karşılaştırılması amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışmaya Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu öğrencileri çalışma kapsamına alındı. Araştırma için 160 öğrenci ile iletişim kuruldu. Bunlardan 152 kişi çalışmaya katılacağını kabul etti. İki katılımcının anket formları eksik doldurulmuş olduğundan değerlendirme dışı bırakılarak 150 olgu çalışma kapsamına alındı. Araştırmada sosyo-demografik özellikleri içeren bir anket formu ve Türkiye'de geçerlilik ve güvenilirlikleri yapılan Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ) kullanılmıştır.

Anket Formu

Tarafımızdan düzenlenen bu formda yaşı, cinsiyet, medeni durum, anne / baba eğitim durumu, anne

/ baba ölümü veya boşanma durumu, anne / baba eğitimi, anne / baba mesleği, ekonomik düzeyi, alkol-madde-sigara kullanımı, kardeş sayısı, kaçınıcı çocuk olduğuna yönelik bilgiler yer almaktadır.

Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ)

Bernstein ve arkadaşları tarafından 1994 yılında 18 yaşından önceki, örselenme yaşantılarını taramaya yönelik geliştirilmiş 40 maddelik, 5'li likert tipi bir ölçektir.^{7,8} Yanıt seçenekleri ¹ hiçbir zaman,² nadiren,³ bazen,⁴ sıklıkla ve ⁵ çok sık olarak verilmiştir. Yüksek puanlar, o tür kötüye kullanımın çocukluk veya ergenlikte daha sık yaşandığını göstermektedir. Bernstein ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada Cronbach-alpha katsayısı 0.79-0.94 arasında değişmektedir. Türkiye'de geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Aslan ve Alparslan tarafından yapılan ölçeğin Cronbach-alpha katsayısı 0.96, alt ölçeklerin ise 0.94-0.96 arasında bulunmuştur.^{3,9}

Alınan toplam puan 40-200 arasında değişebilir. Yüksek puanlar çocukluk çağı örselenme yaşantılarının sıklığına işaret eder. Üç alt ölçeği vardır:

a) Duygusal Kötüye Kullanım ve Duygusal İhmal (DK-Dİ): 19 maddedir ve alınan puan 19-95 arasında değişebilir.

b) Fiziksel Kötüye Kullanım (FK): 16 maddedir ve alınan puan 16-80 arasında değişebilir.

c) Cinsel Kötüye Kullanım (CK): 5 maddedir ve alınan puan 5-25 arasında değişebilir

İstatistiksel değerlendirmeler için SPSS for Windows 13.0 (Statistical Package for Social Sciences) paket programı kullanıldı. Sürekli değişkenler normal dağılım yönünden Kolmogorov-Smirnov testi ile incelendi. Parametrik varsayımları sağlayan grupların ortalamaları Student t testi ile karşılaştırıldı. Normal dağılım göstermeyen Gruplar arasında ortancaların farkı ise Mann-Whitney U Testi ve Kruskal-Wallis Varyans Analizi ile incelendi. Tüm istatistiksel veriler için p <0.05 anlamlı olarak kabul edildi.

BULGULAR

Çalışmamıza dahil edilen Üniversite öğrencileri 17-26 yaş aralığında olup yaş ortalaması 19,04±1,28 idi. Olguların sosyo-demografik ve anket verileri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışmaya katılan gönüllülerin sosyodemografik ve anket verileri.

Sosyo-Demoğrafik Özellikler	n	%	Sosyo-Demoğrafik Özellikler	n	%
Cinsiyet			Baba iki evliliği		
Kız	90	60	Var	9	9
Erkek	60	40	Yok	91	91
Anne eğitim			Anne mesleği		
Okuryazar değil	26	17,2	Ev hanımı	142	94,7
Okuryazar	13	8,6	Çiftçi	1	0,7
İlköğretim mezunu	90	59,6	Memur	2	1,3
Lise mezunu	21	13,9	Diğer	5	3,3
Üniversite mezunu	1	0,7			
Baba eğitim			Baba mesleği		
Okuryazar değil	7	4,7	İşsiz	15	10,2
Okuryazar	9	6	Çiftçi	24	16,3
İlköğretim mezunu	79	52,7	Esnaf	20	13,6
Lise mezunu	41	27,3	Memur	22	15
Üniversite mezunu	14	9,3	Diğer	66	44,9
Anne medeni durumu			Kardeş sayısı		
Evli	141	94,6	1	3	2
Boşanmış	8	5,4	2	22	14,5
			3	50	32,9
			4	38	25
			Diğer	39	25,7
Anne yaşam durumu			Kaçıncı çocuksunuz		
Ölü	2	1,5	1	57	37,5
Sağ	129	98,5	2	39	25,7
			3	22	14,5
			4	16	10,5
			Diğer	18	11,8
Anne iki evliliği			Gelir durumu		
Var	6	5,8	1000TL ve altı	74	52,1
Yok	97	94,2	1000-2000TL	42	29,6
			2000-4000TL	18	12,7
			4000-6000TL	5	3,5
			6000TL ve üstü	30	2,1
Baba medeni durumu			Psikiyatrik tanı		
Evli	139	95,2	Anksiyete bozukluğu	2	1,3
Boşanmış	7	4,8	Depresif bozukluk	7	4,7
			Duygu durum bozukluğu	5	3,3
			Diğer	1	0,7
			Hayır	135	90

ÇÖYÖ ve alt ölçeklerin puan ortalamaları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Öğrencilerin cinsiyete göre ölçeklerden aldıkları puan ortalamaları arasındaki ilişki incelendiğinde, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre duygusal ($p=0,025$), fiziksel ($p=0,004$) ve cinsel ($p=0,001$) kötüye kullanım belirgin düzeyde yüksek olduğu tespit edildi (Tablo 3).

Annesi boşanmış öğrencilerin duygusal istismar ($p=0,012$) ve toplam ($p=0,023$) puanları istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

Aile gelir durumlarına bakıldığında, aylık 1000 TL ve altı gelir düzeyine sahip öğrencilerin duygusal istismar ($p=0,009$) ve toplam ($p=0,026$) puanları anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

Annenin yaşam durumu, babanın yaşam durumu, babanın medeni durumu, anne eğitim düzeyi,

baba eğitim düzeyi, anne- baba mesleği, kardeş sayısı, yaş grubu ile çocukluk çağı örselenme yaşantılarına bakıldığında; fiziksel, duygusal ve cinsel istismar ve toplam puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($p > 0,05$).

Tablo 2. Ölçek ve alt ölçeklerin puan ortalamaları ve standart sapmaları

Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları Ölçeği	Ort±SS
Duygusal kötüye kullanım Alt Boyutu	35±13,39
Fiziksel kötüye kullanım Alt Boyutu	21,76±7,23
Cinsel kötüye kullanım Alt Boyutu	5,68±2,45
Toplam	62,44±20,12

	Erkek Ort±SS	Kız Ort±SS	t	p
Duygusal kötüye kullanım	33,16±13,18	38,13±13,31	-2,257	0,025
Fiziksel kötüye kullanım	20,31±6,03	23,97±8,36	-2,918	0,004
Cinsel kötüye kullanım	5,08±1,42	6,62±3,30	-3,408	0,001
Toplam	58,54±18,66	68,71±21,01	-3,108	0,002

Tablo 3. Cinsiyete göre öğrencilerin ölçeklerden aldıkları puan

TARTIŞMA

İstismar sadece olayın yaşandığı zaman diliminde değil bireyin hayatı üzerinde etkisi sürdüren bir konudur. Yaşça olgunlaşma, üniversite ortamında kazanılan bilgi ve deneyimler örselenme yaşantılarının izlerini kısmen azaltmış olabilir, fakat bu izlerin tamamen silinmesinin mümkün olmadığı bildirilmiştir.^{10,11}

Çocuk istismarı ve ihmali gerçek boyutları iyi bilinmeyen çok ciddi toplumsal bir sorun olmanın yanı sıra, yol açtığı bedensel, zihinsel ve psikiyatrik bozukluklarla topluma önemli yük getiren bir sağlık sorunudur.⁹

Bizim ÇÖYÖ ortalama puanımız 62,4 dü. Aslan ve Alparslan’ın yaptıkları çalışmada⁹ 64,2, Özen ve ark. Çalışmasında³ 71,5, Bostancı ve ark. çalışmasında¹ 100,6 olarak bulunmuştur.

Bizim çalışmamızda cinsiyetler arasında örselenme yaşantıları açısından erkeklerde duygusal, fiziksel ve cinsel örselenme daha anlamlı bulundu. Aslan ve Alparslan’ın çalışmasında⁹ bizim çalışma-

mıza benzer şekilde erkek öğrencilerde üç tür kötüye kullanımın da daha yüksek olduğu bulunmuştur. Özen ve ark. çalışmasında³ fiziksel örselenme her iki cinsiyette aynı düzeyde iken, cinsel ve duygusal örselenme ise erkek çocuklarında daha yüksek olarak bulunmuştur. Bostancı ve ark. yaptığı çalışmada,¹ cinsiyetler arasında örselenme yaşantıları açısından hiçbir fark bulunmamıştır. Meyerson ve ark yaptığı çalışma¹² sonucunda cinsel örselenme kız çocuklarında daha yüksek bulunmuştur. Fiziksel örselenme açısından cinsiyetler arasında fark bulunmamıştır. Honkong’ta yüksekokul öğrencileri arasında yapılan bir çalışmada,¹³ cinsel örselenme kız çocuklarında daha yüksek bulunmuştur. Amerika’da kolej öğrencilerinde yapılan bir çalışmada¹⁴ ise duygusal örselenme kız öğrencilerinde daha yüksek bulunmuştur. Bizim çalışmamızda, kız çocuklarında cinsel örselenmenin erkeklerden düşük bulundu. Veriler ulusal literatür ile benzer sonuç gösterirken, diğer ülkelerin verileri ile zıt olduğu görüldü. Bunun nedeni kız çocukları kendilerini tam ifade etmediklerinden kaynaklanıyor olabilir.

Çocuğun istismar edilmesinde anne-babanın kişilik yapısı, yoksunluğu, medeni durumu, önemli bir risk grubu oluşturduğu bildirilmiştir.¹⁵ Bölünmüş aile yapısına bağlı meydana gelen ilişki kopukluğu nedeniyle duygusal ve fiziksel istismar daha yüksek oranda görülebilir. Ferguson ve ark. yaptığı çalışmada,¹⁶ kalabalık veya parçalanmış ailelerde çocuk veya ergen kötüye kullanımı daha sık olduğu belirtilmiştir. Çalışmamızda, annesi boşanmış öğrencilerin duygusal örselenme puanları belirgin düzeyde yüksek bulunmuştur.

Ferguson ve ark. yaptığı çalışmada,¹⁶ gelir düzeyi ve eğitim durumu düşük ailelerde çocukluk veya ergen kötüye kullanım daha sık görülmektedir. Ekonomik düzeyi düşük, büyük kentlerde yaşayan ailelerde, çocukların büyük bir bölümü ailelerine katkı sağlamak için sokakta çalışırken, aile desteğinden bütünüyle uzak kalmaktadır. Çocukluklarını yaşayacakları ve eğitim görecekları bu dönemde haklarından yoksun kalmaktadırlar. Devlet İstatistik Enstitüsünün 1994 yılı çocuk anketi sonuçlarına göre, 6-14 yaş grubunda 1 milyon 8 bin çocuk ekonomik işlerde çalıştırılmaktadır,¹⁷ Bizim çalışmamızda gelir düzeyi 1000 tl ve altı olan ailelerde duygusal örselenme anlamlı derecede yüksek bulundu.

Ülkemizde çocuk istismarı konusunda yapılan araştırmalarda, duygusal istismarın (%78) ilk sırada olduğu belirtilmektedir.¹⁷ Zoroğlu ve ark. çalışmalarında¹⁸ sıklık açısından ilk sırada duygusal istismarın daha sonra fiziksel ve cinsel istismarın geldiğini bildirmişlerdir. Çalışmamızda, olguların sıklıkla duygusal istismara uğradığı tespit edilmiştir. Duygusal istismar çok sık görülmekle birlikte tanımlanmasında, fark edilmesinde, anlaşılmasında ve yasal olarak kanıtlanmasında güçlük yaşanmaktadır.² Duygusal istismara maruz kalan çocuklarda aileden uzaklaşma, bağımlı kişilik, değersizlik duyguları geliştirme, uyumsuzluk ve saldırgan davranışlarda bulunma sık görülür.¹⁹ Yapılan çalışmalarda örselenme yaşantılarının bugünkü toplumsal sonuçları irdelendiğinde; arkadaş ve akraba ilişkilerinde zorluklar yaşandığını, kişilerarası ilişkilerde güvensizlik ve karamsarlığın öne çıktığını, özgüven ve bireysel girişimcilik yeteneğinin geri kaldığını göstermektedir.³

Çocukluk yaşlarında tanı konulmasında zorluk yaşandığından dolayı aile hekimi bu tür davranışlar gösteren çocuklara gerekli özeni göstermelidir. Çünkü ülkemizde aile hekimliği uygulaması mev-

cut olduğundan çocukların sağlık sorunları nedenleri ile karşılaşacağı ilk kişi aile hekimleridir. Aile Hekimleri sağlıkla ilgili şikayetleri gidermeye çalışırken bir taraftan da çocukların ruhsal gelişmelerini de gözlemlemelidir. Şüphe duyulan olgulara zaman ayırmalı, gerekli öykü ve anemnezi dikkatlice yapmalıdır.

Çocuk istismarı ve ihmali ailenin yaşam stresleri ile ilişkili olabileceğinden, ailedeki ekonomik ve sosyal stresler belirlenerek bunlara yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Çocuk istismarının tespit, tedavi ve rehabilitasyonunda multidisipliner yaklaşım gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. Bostancı N, Albayrak B, Bakoğlu İ, ve ark. Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının depresif belirtileri üzerine etkisi. *New Symposium Journal* 2006;44(2): 189-95.
2. Taner Y, Gökler B. Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi* 2004;35(1): 82-6.
3. Özen Ş, Antar S, Özkan M, ve ark. Çocukluk çağı travmalarının umutsuzluk ve depresif duygu durum üzerine etkisinin son sınıf üniversite öğrencilerinde incelenmesi. 40. Ulusal Psikiyatri Kongresi, Türk Psikiyatri Derneği Yayınları, 2004; 316-9.
4. Yılmaz G, İşiten N, Ertan Ü, ve ark. Bir çocuk istismarı vakası. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 2003; 46 (4): 295-302.
5. Eskin M, Kaynak Demir H, et al. Same-sexual orientation, childhood sexual abuse, and suicidal behavior in university students in Turkey. *Arch Sex Behav* 2005; 34(1): 185-95.
6. Pérez-Fuentes G, Olfson M, Villegas L, et al. Prevalence and correlates of child sexual abuse: a national study. *Compr Psychiatry* 2012 Jul 30.(Epub ahead of print)
7. Bernstein DP, Fink L, Handelsman L, et al. Initial reliability and validity of a new retrospective measure of child abuse and neglect. *Am J Psychiatry* 1994;151(10):1132-6.
8. Bernstein DP, Stein JA, Newcomb MD, et al. Development and validation of a brief screening version of the Childhood Trauma Questionnaire. *Child Abuse Negl* 2003; 27(1):169-90.
9. Aslan SH, Alparslan ZN. Çocukluk örselenme yaşantıları ölçeği'nin bir üniversite öğrencisi örnekleminde geçerlik, güvenirlik ve faktör yapısı. *Türk Psikiyatri Dergisi* 1999;10(2):275-85.
10. Gökler I. Çocuk istismarı ve ihmali: Erken dönem stresin nörobiyolojik gelişime etkisi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi* 2002;9(1): 47-57.
11. Dumlu K, Cimilli C. Erken yaşam stresörlerinin nörobiyolojik sonuçları. *Türk Psikiyatri Dergisi* 2003;14(3): 301-10.
12. Meyerson LA, Long PJ, Miranda R, et al. The influence of childhood sexual abuse, physical abuse, family environ-

- ment, and gender on the psychological adjustment of adolescents. *Child Abuse & Neglect* 2002; 26(3): 387-405.
13. Tang CS. Childhood experiences of sexual abuse among Hong Kong Chinese college students. *Child Abuse & Neglect* 2002; 26(1):23-37.
 14. Garcia J, Adams J, Friedman L, East P. Links between past abuse, suicide ideation, and sexual orientation among San Diego college students. *J Am Coll Health* 2002;51(1): 9-14.
 15. Ünal F. Ailede Çocuk İstismarı ve İhmali. *TSA*. 2008;1: 9-18.
 16. Fergusson DM, Lynskey MT. Physical punishment / maltreatment during childhood and adjustment in young adulthood. *Child Abuse & Neglect* 1997;21(5): 617-30.
 17. Bahar G, Savas H.A, Bahar A. Çocuk istismarı ve ihmali: Bir gözden geçirme. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi* 2009; 4(12):51-65.
 18. Zoroğlu SS, Tüzün Ü, Şar V, ve ark. Çocukluk Dönemi İstismar ve İhmalinin Olası Sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2001; 2(2): 69-78.
 19. Kara B, Biçer Ü, Gökalp AS. Çocuk İstismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 2004;47(2): 140-51.